

Augusti 1961

Det Bästa

ur Readers Digest

DB AUGUSTI 61

med det övriga Europa. Han har hela tiden arbetat efter en bestämd tågorning: för det första: att bli av med den utländska kontrollen; för det andra: att konsolidera förbundsrepubliken; för det tredje: att vinna respekt hos de segrande i andra världskriget och bli deras allierade; för det fjärde: att återupprusta Västtyskland och vinna inträde i Atlantpakten. Allt detta har realiserats enligt ritningarna. Adenauers femte stora mål — Tysklands återförening — har ännu inte uppnåtts.

Tre faktorer har gjort Tysklands grand old man till vad han är: klassen, religionen, de geografiska förhållandena. Han kommer från medelklassen — farfadern var bagare — och har djupa rötter i byråkratin. Han är hängiven katolik och vill gärna tro att Gud står på hans sida och att Gud är konservativ. Men först och sist är han rhenländare — en tysk som vid sidan av en rent tysk bakgrund har fått en rik europeisk tradition i arv.

En av orsakerna till hans starka ställning är hans förmåga att enkelt och lättfattligt lägga ut den politiska texten. Han är en förnuftig människa som kan göra långa meningar korta — en i Tyskland rätt sällsynt egenhet. En av hans favoritmaximer är: "Så fort man blir komplicerad blir man ineffektiv."

När jag träffade dr Adenauer 1960, såg han ut att vara på sin höjd 55. Han är på något sätt tidlös som en gammal mandarin och hans ansiktsdrag är faktiskt en smula kinesiska, med breda kindknotor, spänd elfbensfärgad hy och nästan osynliga ögonbryn. Han ser så ungdomlig ut

att det viskas om att han låtit göra en ansiktslyftning. Det är naturligtvis inte sant. Han blev tvungen att genomgå en komplicerad ansiktsoperation efter en bilolycka för många år sedan, och det är anledningen till den orientaliska snedställningen hos hans små gnistrande ögon.

Denne sege gamle herre föddes när drottning Victoria av England bara hade suttit halva sin tid på tronen. Hans egen storhetstid började inte förrän han var 72. Han ser och hör fortfarande bra, och hans arbetsförmåga är det inget fel på. Men efter lunchen vill han ta en tupplur. Och om dagen har varit ansträngande, samlar han nya krafter bland rosenbuskarna i sin trädgård eller vid en flaska gott Rhenvin. Han tycker också om att spela *boccia*, det gamla italienska spelet. I sitt sätt är han fortfarande livlig, saklig och rättfram. Folk pratar ständigt om vad som ska med Tyskland när *Der Alie* går bort, som om det skulle hända i morgon dag. (En framstående tysk sa till mig: "Jag tycker inte om Adenauer, men jag kommer att känna mig naken när han är borta.") Det är emellertid inte alls otänkbart att Adenauer kan behålla sin fysiska och andliga spänst fem sex år till.

Dr Adenauer har naturligtvis sina brister och sin begränsning. Hans sätt att regera är nästan utmanande personligt; allt beror i så hög grad på förbundskanslerns vilja — eller infall — att ingen annan vågar ta några självständiga initiativ. *Der Alie* har föga sinne för ekonomiska sammanhang som ju politiken är så beroende av. "Någon *måste* helt enkelt gå till

Återseende med Tyskland

För 25 år sedan skrev John Gunther sin första bok, "Inside Europe" ("Europa en häxkittel", Wahlström & Widstrand 1936), där han skildrade den inflammerade stämningen i ett Europa på tröskeln till andra världskriget. I fjol bad Reader's Digest mr Gunther att åter besöka Europa och studera de förändringar som skett under det senaste kvartseketlet. Resultatet har blivit en ny bok, "Inside Europe Today".

Nedanstående artikel om det nya Tyskland är hämtad ur första kapitlet i denna bok

Sammandrag ur "Inside Europe Today" JOHN GUNTHER

Den gamle vid Rhen. Under tolv års oavbrutet regerande har förbundskansler Konrad Adenauer förvandlat Västtyskland från en ruinhög till den starkaste, rikaste och mest självmedvetna nationen i Europa. Det finns ingen tysk som kan mäta sig med honom i politikens konst. Adenauers ålder (han är 85) är i sig själv en styrkekälla. Han har blivit ett slags "farfarssymbol", som inte nödvändigtvis älskas (därtill är han för slug och för härsklysten), men som respekteras och till Frankrike och intimare samarbete

Adenauer representerar vad de flesta västtyskar tycks önska sig i dag: fred, stabilitet, trygghet, närmande till Frankrike och intimare samarbete

(Eftertryck förbjödes)

kanslern och tala om vad en tulltariff är för något", viskade nyligen en av hans medarbetare till en annan. Men hans likgiltighet för nationalekonomi har inte hindrat honom från att bli en entusiastisk förespråkare för den europeiska gemensamma marknaden, som han betraktar som ett ytterst viktigt medel att främja sin älsklingstanke, den politiska sammansmältningen av Tyskland, Frankrike, Italien och Beneluxländerna. Han sa nyligen till en god vän: "Jag vill gärna leva lite längre, så att jag får se Europas för-enta stater förverkligas."

Kanslerns fientliga inställning till Sovjetunionen är oförsonlig och oåterkallelig. I ljuset av den senaste utvecklingen anser många att hans inställning till Ryssland är fördomsfull och förlegad. Både de Gaulle och Macmillan menar att en avspänning med Ryssland, på anständiga villkor, är nödvändig, men Adenauer är bestämt emot detta. Den gamle mannen är lika orubblig som Drachenfelsklippan invid hans hem.

Vem har makten i Förbundsrepubliken?

1. ADENAUER och hans Kristna Demokratiska Union (CDU), som

tillsammans med närliggande partier har 279 av förbundsdagens 497 mandat. Socialdemokraterna (SPD), som är det enda betydande oppositionspartiet, har 169 mandat.

2. De stora industriledarna i Rheinlandet och Ruhr. De stöder ivrigt CDU. Bortåt 70 förbundsdagsledamöter anses vara direkta representanter för storindustrin. Men man ska inte tro att förbundskanslern är industrimännens marionett. Det är snarare de som är beroende av honom än tvärtom.

3. De tio länderna, eller delstaterna, som bildar Förbundsrepubliken. Dessa delstater är starkt lokalpatriotiska och har ett avsevärt inflytande på förbundspolitikerna. Fyra av dem har för närvarande socialdemokratisk regering.

Dr Konrad Adenauer

I detta sammanhang är det signifikativt att Preussen — som dominerade Tyskland i över 200 år — har upplösts. Det existerar inte längre ens på kartan.

4. De bägge kyrkorna — den katolska och den protestantiska (lutherska). CDU är inte ett katolskt parti. När Adenauer bildade partiet, var han mycket ivrig att få protestantiskt stöd. Av Förbundsrepublikens befolkning är 51,2 procent protestanter.

5. Fackföreningarna och jordbrukarrösterna. Bönderna, som övervägande är konservativa, utgör 15,5 procent av befolkningen.

Har Tyskland verkligen ändrat sig?

VART jag kom i Tyskland ställde jag följande fyra frågor, och jag ska göra mitt bästa för att ge en rättvis sammanfattning av de svar jag fick.

Är tyskarna fortfarande auktoritetsdyrkare? Ja. Förbundskansler Adenauer är auktoritär till sin läggning, och de flesta tyskar beundrar honom för det. Men han är långt ifrån någon diktator i konstitutionell mening och ännu mindre någon Hitler till sin personlighet. Dessutom övervakar en målmedveten och vaksam opposition alla hans göranden och låtanden. Demokratin vara eller icke vara i Tyskland beror i viss utsträckning på ekonomiska faktorer. Om en depression skulle sätta in, kan snart sagt vad som helst hända. Hittills har demokratin och det ekonomiska välståndet marscherat hand i hand.

Vad anser genomsnittstysken om Hitler? De flesta tyskar anser att han var en brottsling eller en galning eller bägge delarna. Andra undviker frågan. Jag känner en ung man som när han var i tonåren bodde 30 km från utrotningslägret i Auschwitz och som svär på att han aldrig kände till dess existens. Det finns också de som, även om de inte öppet medger det, gillar att Hitler vägrade godta Versaillesfreden, lät tyska armén marschera in i Rheinlandet — och byggde autostrador. Det finns utan tvivel andra som inte skulle fördöma Hitler i dag, om han hade vunnit kriget. Man tar

avstånd från honom inte bara för det onda han gjorde, utan också därför att han misslyckades. Den tyska ungdomen — med andra ord de väljare som kommer att betyda mest de närmaste åren — verkar uppriktigt antinazistisk. Filmer om nazisternas ogärningar fyller dem med fasa och mistro; Hitlers svulstiga tal skrattar de åt.

Finns det några möjligheter till en nazistisk renässans? Knappast. Nazismen uppstod på sin tid genom en samverkan av ett flertal faktorer: medelklassens utarmning, inflation, svaghet i den demokratiska strukturen, ett förödmjukande militärt nederlag, extrem nationalism, en stark demogogs framträdande, fruktan för kommunismen. Tredje riket besegrades förvisso 1945, och fruktan för både Sovjetunionen och kommunismen är vitt spridd i dag. Men de andra faktorerna föreligger inte. Å andra sidan kan Tysklands nuvarande delning bli en fråga som en framtida demagog lätt kan utnyttja på ett förödande sätt, om återföreningen uppskjuts i det oändliga.

Är det tänkbart att det nya Tyskland vill börja ett nytt krig? I Tyskland vill ingen krig — möjligen med undantag för några virrpannor på yttersta högerkanten. Andra världskriget kostade närmare sju miljoner tyskar livet. Lagförslaget om en västtysk armé antogs först efter en hetsig debatt. Och dessutom förstår tyskarna likaväl som engelsmän, ryssar och amerikaner att ett kärnvapenkrig kan betyda slutet på civilisationen.

För och emot Tysklands enande

DEN VIKTIGASTE frågan i Västtysk-

land är Tysklands enande. Vart jag kom i Västtyskland såg jag män och kvinnor med ett litet metallmärke i knapphållet — en miniatyr av Brandenburger Tor i Berlin. Märket innebär att bäraren har gett ett bidrag till *Uneilbares Deutschland* — "Det odelbara Tyskland"

— en organisation som skär tvärs igenom partilinjerna och som är den största och mest målmedvetna intressegruppen i hela landet.

Men när detta är sagt bör det tilläggas att Tysklands enande är underligt nog inte tycks vara någon särskilt aktuell fråga. Folk säger sig vara för ett sådant enande, men därvid stannar det mestadels. Och många tyskar som inte öppet vågar opponera sig mot allt talet om enhet frågar ständigt vad en återförening kommer att kosta. Därtill kommer att de konservativa i allmänhet, och storindustrin i Ruhr i synnerhet, inte är särskilt förtjusta i tanken att med Västtyskland införliva 17 miljoner människor som varit utsatta för 15 års socialistisk indoktrinering och som sannolikt skulle rösta på ett vänsterparti i ett enat Tyskland, även om de flesta av dem i dag avskyr den kommunistiska regimen. Ett enat Tyskland skulle dessutom, åtminstone

under en övergångsperiod, betyda sänkt levnadsstandard i Västtyskland.

Den socialistiska oppositionen

MEN VIKTIGA politiska förändringar kan inträffa i Tyskland snart nog. Willy Brandt, den 47-åriga socialdemokratiske borgmästaren i Västberlin och oppositionens kandidat vid kanslersvalet i september i år, blir en fruktansvärt farlig motståndare.

Det socialdemokratiske partiet har nu 32 procent av rösterna. Att öka detta procenttal är ingen lätt uppgift: om partiet går längre åt vänster, kommer det att stöta bort moderata element, vilkas stöd det måste vinna, och om partiet går åt höger, löper det risken att bli nästan omöjligt att skilja från Adenauers konservativa.

Willy Brandt tillhör partiets moderata flygel. Han är inte särskilt intresserad av teorier; det enda han har intresse av är att partiet ska komma till makten. När SPD väl har nått regeringsställning kan man diskutera meningsskiljaktigheter om de socialistiska doktrinerna.

Brandt är en av de mest sympatiska personer jag har träffat i det offentliga livet; han har en stark personlig

Borgmästare Willy Brandt

Tyskland skulle dessutom, åtminstone

magnetism och ser mycket bra ut med sitt öppna ansikte och sin pojaktiga lugn. Hans sätt är vänligt och förtroendegivande. Han svarar rakt på sak, är snabb i repliken, värtalig och ärlig. Han stimulerar sin omgivning och är inte rädd att ge hugg på sig.

Borgmästare Brandt är född i Lübeck. Efter Hitlers maktövertagande lyckades han fly från Tyskland och begav sig till Norge. Han försörjde sig som journalist, fick norskt medborgarskap och anslöt sig till den norska motståndsrörelsen, där han erhöll majors rang. Efter kriget återvände han till Berlin (i norsk uniform och med en vacker norsk fru), återfick sitt tyska medborgarskap och blev påläggsklav hos framtidne Ernst Reuter, den okuvlige borgmästaren i Västberlin under luftbrons dagar 1948. I de flesta utrikespolitiska frågor intar Brandt sannolikt ungefär samma hållning som Adenauer.

En ny Berlinskris?

BORGÄSTARE Brandt tror inte att Chrusjev vågar blockera Berlin en gång till, om inte annat, så för att "användningen av svältvapnet mot en stad är en metod som inte kommer att skaffa honom särskilt många vänner". Men om en ny blockad skulle sättas in, har borgmästaren gott hopp om att Berlin ska kunna klara av den: ingen annan stad i världen har så stora reserver av kol, olja och livsmedel.

Anledningen till att det är så svårt att bryta dödläget i Berlinfrågan är att så mycket står på spel för bägge sidor. Berlin är en högviktig pjäs i det internationella schackspelet. Så

länge Västberlin är fritt är kommunismens ställning inte säker i satellitländerna. Och Berlins betydelse för västmakterna är bara alltför uppenbar. Någon har sagt: "Om vi är så svaga att vi låter ryssarna köra ut oss ur Berlin, kommer vi att förlora hela Europa."

Men dilemmat kvarstår — hur ska Berlin kunna hållas i det oändliga? Hur ska det kunna försvaras, när det är helt omgivet av östmakterna? Är Berlin värt ett nytt världskrig? Skulle fransmännen slåss för Berlin? Eller engelsmännen? Eller amerikanerna?

Faran med fredsfördrag

SOVJETUNIONEN har aldrig slutit något fredsfördrag med Östtyskland, lika litet som västmakterna har slutit något fredsfördrag med Västtyskland. En av huvudanledningarna därtill är att ryssarna, som bidar sin tid och har ett långfristigt mål i sikte, är mera intresserade av *hela Tyskland* än av sin östtyska marionett. Ett separat fredsfördrag med östtyskarna skulle naturligtvis innebära ett stadfästande av Tysklands delning och förmodligen också göra den bestående. Vad ryssarna vill ha är uppenbarligen ett enat *kommunistiskt* Tyskland.

Västmakterna å sin sida motser med största motvilja och oro ett fredsfor drag mellan Kreml och östtyskarna. Ett sådant fördrag skulle för över skäddlig framtid omöjliggöra ett tyskt enande. Och dessutom skulle det i många neutrala länder betraktas som en lysande seger för sovjetdiplomatin, och följden skulle sannolikt bli att Östtyskland erkändes av flera andra stater.

Men Chrusjjev måste emellertid tänka sig noga för i denna fråga. Ett erkännande av Östtyskland kan för Sovjets del, vid sidan av de uppenbara fördelarna, lätt nog medföra betydande nackdelar. För det första skulle Sovjet förlora all kontakt med Västtyskland, den allra viktigaste pjäsen i det europeiska schackspelet. För det andra kan följden bli en öppen brytning eller rentav krig med västmakterna, om östtyskarna begår någon allvarlig blunder på egen hand.

När jag pratade med Willy Brandt tycktes han anse att ett fredsfördrag mellan Kreml och Östtyskland inte var omedelbart förestående, och att situationen inte skulle ändras stort om ett sådant fördrag faktiskt slöts. "Det enda Chrusjjev skulle uppnå var att han gifte sig med sig själv", sa han med en glimt i ögat.

Men man skaakta sig för att göra kategoriska uttalanden om den framtida tyska utvecklingen. Den viktiga

Embarras de richesse

JOHN D. ROCKEFELLER junior råkade en dag i den för honom ovanliga situationen att nödgas ringa från en telefonkiosk. Det gällde ett interurbansamtal och med miljardärens ovana vid små finansoperationer råkade han stoppa tio cent mer i automaten än det av telefonisten angivna beloppet.

Telefonisten förklarade att om han uppgav namn och adress så skulle han få tiocentaren sig tillskickad på posten. Rockefeller: "Namnet är John D... äsch, strunt i det, förresten. Ni skulle ändå inte tro mig."

-T.L.

Dussinet fullt

CHEFFEN för bankens bokföringsavdelning var nära att få dåndimpen när han kom in på kontoret en morgon. Alla tolv flickorna som under hans överinseende sköter den komplicerade moderna bokföringsdatamaskinen hade mammaklännningar på sig, och tanken på att behöva lära upp ett dussin nya flickor i en hast träffade honom som ett dräpplag. Medan han stapplade bort mot närmaste stol ropade alla tolv flickorna i korus: "April, april!"

-H.C.

känslor och undertryckt ångest. Psykiater uppmanar ibland patienter att skriva "brev" om sina problem och sedan låta granska dem. Det är uppenbart att den koncentration som vill till för att formulera sina känslor och tankar i skrift ökar patientens självkänedom.

I min djupa sorg när två av mina närmaste rycktes bort, fann min själ nytt ljus genom att jag öppnade mig i brev. Först dog min fästman och kort därefter min far. Vid båda tillfällena kämpade jag mig tillbaka till livet genom att skriva till deras närmaste vänner och öppet och ohämmat ge uttryck åt mina känslor. Båda gångerna fann jag att medan tårar endast ledde till flera tårar och prat endast till mera prat, så var dessa brev, skrivna i rannsakande ensamhet, det enda som kunde ge verklig tröst.

Genom att forma sina djupaste känslor i brev kan man till och med nå fram till en egen livsfilosofi. Den unga Florence Nightingale skrev en gång då hon var elev på ett sjukhus och såg hur primitiv vården var där: "Allting är oerhört intressant här, och jag känner mig så frisk till både kropp och själ. Nu vet jag hur det är att leva och älska livet. Gud har verkligen gjort livet rikt på välsignelser, och jag skulle inte vilja leva någon annanstans än här, på den här jorden, i den här världen." Den vittfamnande känsla av gemenskap med mänskligheten som kommer till uttryck i detta brev ledde Florence Nightingale till att ägna sitt liv åt att rädda andra människors liv.

Ofta har det hänt att brev har hjälpt människor att fatta avgörande

beslut. Den kände amerikanske kompositören William Schuman hade från början valt den merkantila banan. Men när han vid 19 års ålder gick på sitt livs första symfonikonserter, visste han var han hörde hemma. En dag efter förmiddagslektionerna på den händelseskola där Schuman studerade, skrev han tre brev. Det första skrev han till sig själv: "Att vinna framgång intresserar mig inte, om det inte sker på en bana som jag verkligen vill ägna mig åt. Jag måste prova det okända. Jag är rädd. Men jag har beslutat mig."

Det andra brevet var till föräldrarna. Där skrev Schuman att efter konserten visste han att hans enda önskan i livet var att bli kompositör. Slutligen skrev han till rektorn för skolan att han tänkte avbryta sina handelsstudier. När allt detta var gjort insåg han att han genom att skriva ner sin innersta önskan hade förvandlat en omedveten längtan till en medveten strävan.

Nu när jag börjat skriva brev på allvar igen försöker jag alltid ha brevpapper till hands, så jag kan skriva närhelst andan faller på. Jag har också turen att i denna affärsmässiga tidsålder ha goda vänner som även de har upptäckt brevskrivningens tjusning. Min brevsamling är en loggbok där mitt livs mest känsloladdade stunder finns förevigade. Genom att läsa dessa brev och i lugn och ro erinra mig de känslor de på sin tid gav uttryck åt, får jag ständigt vederkvikelse, en möjlighet att återuppleva det förlutna utan att gå vilse i det och att komma tillbaka till nuet igen med vägvisare som leder mig rätt.

B. Shepard jr., den förste amerikanske astronaut som någonsin slungats ut i rymden.

Medan raketerna steg upp mot höga, kyliga luftskikt, följde miljoner amerikaner bävande dess flykt i sina TV-apparater. De lyssnade andlös med överstelöjtnant John A. Powers lugnt och sakligt upprepade astronautens radiorapporter om färdens förlopp. Tystnaden sänkte sig över klassrum och föreläsningssalar, där både elever och lärares uppmärksamhet koncentrerades på Shepards våldiga äventyr. Trafiken tunnade av i tusentals städer när bilförrarna bromsade in vid trottoarkanten och slog på sina radioapparater. I Indianapolis avbröt en domare pågående rättsförhandling för att alla i salen skulle kunna följa den stora händelsen i en TV-apparat, som hörde till stöldgodset i ett pågående tjuvnadsmål. Spänningen steg oavlatligt tills äntligen det förlösande budskapet kom: kommendörkapten Shepard hade landat välbehållen i Atlanten 486 kilometer utåt skjutbanan och bara 19 kilometer från den beräknade nedslagspunkten. Både han och kaptenseln befann sig ombord på hangarfartyget "Lake Champlain".

Efter nära två och ett halvt års käb- bel, besvikelser och bakslag hade första fasen av det amerikanska Mercury-projektet för bemannad rymdfart äntligen förverkligats. Visst hade Shepards färd varit kort (15 minuter) och hastigheten relativt blygsam (7.250 km/t.). Och fastän hans kapsel hade följt den beräknade kursen med utomordentlig precision, kunde denna ballistiska blixtnöj i rymden inte jämföras med den mycket mera kom-

plicerade jordenruntfärd i en satellitbana som ryssarna hade presterat i april. Likväl var Shepards färd en strålände triumf för amerikansk vetenskap och teknik. Den var också ett höjdramatiskt vågspel, där Amerika satsade sin prestige i den fulla publicitetens skoningslösa ljus.

Amerikanerna kunde vara stolta över denna frånvaro av allt hemlighetsmakeri. Deras rymdmän hade arbetat i offentlighetens ljus, utan skydd av sådana täta sekretessridåer som omgav Juri Gagarins rymdfärd både före och en lång tid efter evenemanget. En värld hade varit inbjuden att sitta på parkett och se Shepard lyckas — eller misslyckas.

Konturstolen. Astronauten Shepard tedde sig som en varelse från en annan planet när han i sin silverglänsande tryckdräkt steg ur den stora vita transportbilen ut i den ruvande subtropiska natten kort före gryningen den 5 maj. Han glänste och glittrade i strålkastarljuset som omgav raketplattformen, medan han med långa steg gick bort till startställningshissen. När hissen stannade i "växthuset", en inbyggd plattform på ställningens 20-metersnivå, hjälpte de väntande teknikererna honom att genom en manlucka klämma sig in i den korta och tjocka svarta rymdkapseln i toppen på Redstoneraketerna. Så följde det tidsödande arbetet med att spänna fast astronauten i konturstolen och ansluta en otrolig massa ledningstrådar och slangar. Klockan 6.10 lokal tid tillslöts och förseglades manluckan. Det skulle alltså dröja mer än tre timmar innan startögonblicket var inne.

Amerikas första rymdman

*USA satsade sin prestige
i den fulla publicitetens
skoningslösa ljus —
och vann*

SAMMANDRAG UR TIME

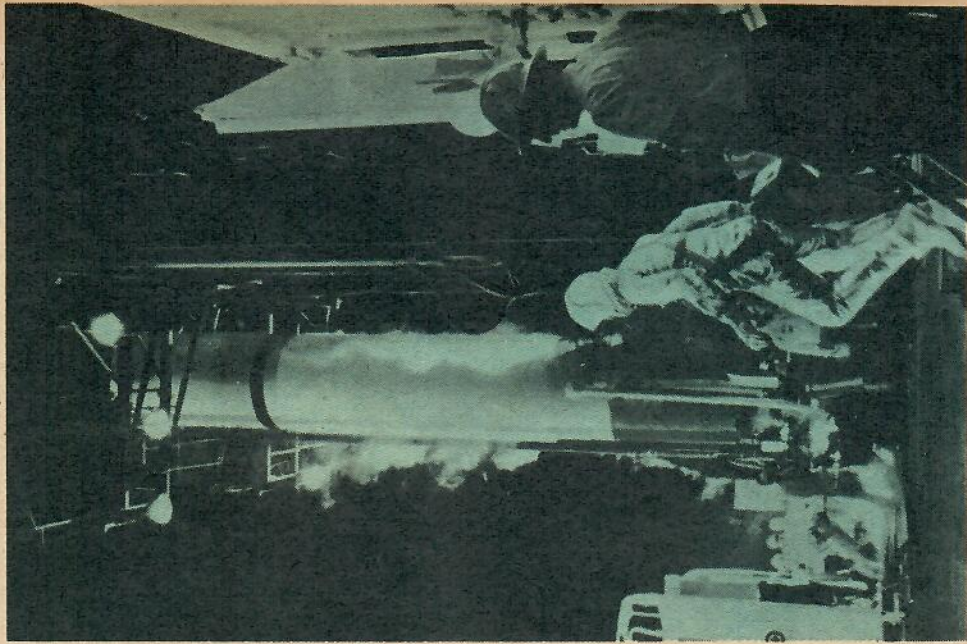
UNDER ETT ÄNDLÖST, gastkrämande ögonblick hängde den långa smäckra raketens orörlig i luften — balanserande lodrätt på sin svans av eld och rök. Så började den långsamt röra sig, sköt fart och steg i ett tjtande crescendo upp mot rymden. I tystnaden den lämnade efter sig ljudet högtalarförstärkta dunket av den elektroniska timern som dova pulsslag över Cape Canaveral sand- vider. Amerikanska folkets puls dunkade i takt med den. Ty detta var ingen vanlig raketavfyring. I noskonen på den långa vita rymdfarkosten färdades kommendörkapten Alan

(Eftertryck förbjöds)

Shepard själv hade redan varit i farten längre än så. Han hade blivit väckt klockan ett, duschat och rakat sig och frukostat på apelsinjuice, te och ägg, och en tvåveckors *filet mignon* omvird med baconskivor — en meny typisk för den närande men lätta kost som befunnits lämplig för astronauter i begrepp att utöva sitt exklusiva yrke. Efter frukosten underkastades han en ingående läkarundersökning. Då allting konstaterades vara normalt begav han sig till påklädningsrummet för att iföras sin rymddräkt.

De första "plagen" var fyra EKG-elektroder som fästes direkt på hans hud. Därefter kom en respirometer (för mätning av andningen), som tejpades fast vid halsen, och en specialkonstruerad febertermometer i rectum. Ledningstrådar från samtliga dessa instrument sammanfördes till en kontakt som senare skulle inpassas i rymddräkten. Sedan alla instrument och ledningar kollats, satte Shepard på sig ett set underkläder som hade inbyggda kuddar av svamp-

gummi för att underlätta luftcirkulationen. Därpå hjälptes han in i den nio kilo tunga rymddräkten, som var av aluminiumöverdraget nylon utvändigt och gummiöverdraget nylon invändigt. Det var en pårestande procedur. Innan alla blixtlås, spännen och metallbeslag var åtdragna och

reglerade, strömmade svetten utför astronautens ansikte, och han flämtade som efter en hårt sprängmarsch. Så snart han hade fått på sig hjälm, sträckte han ut sig i en specialkonstruerad konturstol, där han låg med fötterna vilande i höjd med huvudet, medan slangarna för syrgas och tryckluft anbringades på sina platser.

Shepard fick ligga och ta igen sig i konturstolen till 3.55. Då lämnade han byggnaden, ledsagd av en läkare och en astronautkollega och bärande sitt portabla luftkonditioneringsaggregat. Därutöver möttes han av bländande TV-strålkastare, vilkas grälla ljusfloder kom honom att kisa. Han steg upp i den vita transportbilen, sträckte ut sig i en konturstol och kördes i långsam takt ut till raketplattform 5.

Shepard låg kvar i den behagligt temperatur- och luftkonditionerade bilen till klockan 5.14, då han åkte upp med startställningshissen och kröp in i Mercurykapseln, som fått namnet Freedom 7. För tredje och sista gången den morgonen sträckte Shepard ut sig i en konturstol.

Klart för start. Det blev en lång väntan. När inkommande väderleksrapporter studerades, visade det sig att man måste räkna med möjligheten av ett molntäcke. Ett och annat mekaniskt mankement måste avhjälpas. Men läkarna som samtalade med Shepard, medan nollräkningen upprepade gånger avbröts och återupptogs, förklarade att han var den lugnaste av alla i Cape Canaveral den morgonen. Klockan 7 minus 2 (två minuter före startögonblicket), då solen redan hun-

nit ett gott stycke upp på den östliga himmeln, backade "korsbärsplockaren" bort från raket ("korsbärsplockaren" är en ledad kran med ett slags gripplo som i en hast kan plocka ut astronauten ur kapseln i händelse av katastroftillbud före start). Klockan 7 minus 30 sekunder kastades "navelsträngen" med ledningar för elkraft, telefon och flytande syre loss från roboten. Klockan 9.34 lokal tid var nollräkningen framme vid noll. Det flytande bränslet i raketmotorerna användes. Rymdfärden hade börjat.

"Vilken färd!" Där Shepard låg fastspänd i sin konturstol hörde han raketmotorernas dån, kände de våldsamma vibrationerna, som skakade hela farkosten när den långsamt lyfte från plattformen. Allt gick efter beräkning. Nere i blockhuset satt läkarna böjda över teleanstrument som i varje ögonblick registrerade rymdfararens puls, temperatur och andning. Raketexperterna följde spänd de rörliga ljusfläckarna som tecknade raketens bana på den elektroniska kontrolltavlan. En av Shepards astronautkolleger hade tagit plats vid kommunikationspulten och upprätthöll den direkta muntliga förbindelsen med rymdfararen.

Röst från marken: Avfyrningsorder, 30.

Shepard: Roger*, Periskopet indraget.

Markörsten: 15, 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, noll. Start.

Shepard: Roger, start och tidgaruret igångsatt.

* Roger, flygarkod för: "Jag har mottagit och uppfattat ditt meddelande".

Allteftersom raketen steg mot höjden, rapporterade Shepard lugnt den växande g-kraften samt trycket och syretillförseln i kapseln. Gravitationskraften steg till fyra g, till fem g, men ingenting i Shepards röst vittnade om anspänning.

Shepard: Kapseln frigjord, helomvändningen har börjat.

Markörsten: Roger.

Shepard: Okay. Övergår till manuell lägeskontroll.

Markörsten: Manuell lägeskontroll.

Shepard provade ut kapselns manöveringssystem, som med hjälp av gas som blåses ut genom olika munstycken kan reglera kapselns läge i höjddet och sidled och dess rörelse kring sin egen axel. Alla manövrer genomfördes med lätthet.

Shepard: Periskopet ut. Vilken underbar utsikt...

Markörsten: Jag kan tänka mig det.

Shepard: Molntäcke över Florida. Tre- till fyra tiondelar av östkusten skymd upp över Hatteras. Jag kan se Okeechobeesjön, har identifierat Androsön [en av Bahamaöarna].

Shepard fortsatte att rapportera med lugn och behärskad röst. Sedan han slutfört lägesmanövreringen meddelade han att kapseln intagit rätta läget för avfyring av de tre bromsraketerna. (Dessa var inte erforderliga för Shepards kulbanefärd, utan avfyrares i övningssyfte.) Sedan bromsraketerna avfyrats och raketställarna kastats, gjorde sig Shepard beredd för nerfärden. Han rapporterade att periskopet dragits in. När kapseln började dyka in i atmosfären och retardationspåkänningen steg till hela tio g blev rymdfararens stämma hes och skrov-

lig av ansträngningen att andas normalt. Men så snart kapselns fart stabiliserats någorlunda blev orden klara och tydliga igen.

Shepard: Allt klart. Detta är Freedom 7.

Markörsten: Nerslaget blir rakt i prick.

I "prickens" omedelbara närhet väntade hangarfartyget "Lake Champlain". Strax innan Shepard startade, hade fem helikoptrar stigit upp från dess däck och lagt sig i beredskap i luften. Besättningarna hade övats ett helt år för detta ögonblick, och behärskade till fulländning tekniken att hänga i luften över en Mercury-kapsel, infånga den med hjälp av en lång gripklo av stål och kvickt hala astronauten ombord.

På hangarfartygets däck stod hela besättningen och stirrade upp mot skyn. När Freedom 7:s stora vit och orange-randiga fallskärm utvecklades på 3.000 meters höjd, steg ett samfällt jubel ur 1.200 strupar.

Kapseln dalade, vilt pendlande under fallskärmen, och helikoptrarna surrade den till mötes. De befann sig alldeles i närheten när kapseln slog i vattnet fem kilometer från hangarfartyget. En gripklosspecialist anbringade snabbt en lina kring kapseln, stadgade den, firade ner en livlina med sele och halade upp Shepard till helikoptern. Väl ombord utbrast den förste amerikanske rymdfararen: "Fint väder i dag! Och vilken färd!"

Prov och prövningar. Som en av de sju frivilliga astronautaspiranter, vilka i april 1959 hade valts ut bland 110 testpiloter, hade Alan Shepard genomgått ett oerhört rigoröst trä-

seln på rätt köl. Under lugnare mellanstudier studerade han rymdnavigering, astronomi, meteorologi och astrofysik. Hela tiden höll han sig i fysiskt toppt trim.

Och först och sist fick förstås Shepard och hans kamrater (de har alla blivit lika grundligt utbildade som han) lära sig att sköta det invecklade maskineriet i en Mercurykapsel, som långtifrån är någon roderlös farkost som passivt åker iväg dit raketens slungar den. Fastän den bara väger lite över ett ton (Gagarins "Vostok" vägde fem), är den utrustad med en massa instrument, kontrollorgan och säkerhetsanordningar, av vilka åtskilliga bara är reserver för varann — detta för att öka säkerheten. Instängd i en autentisk kapsel företog Shepard dussintals "färder", utan att nåsinn lämna marken, under vilka han lärde sig hantera manöverorganen med stor säkerhet och satte sig grundligt in i vad han kunde göra för att rädda sig om något skulle gå på tok.

Skidor och sulor. För Shepard tedde sig den rigorösa träningen som en naturlig utveckling av det liv han fört — och trivs med. Han är son till en pensionerad överste, men valde själv den sjömilitära banan. Efter avlagd officersexamen 1944 tjänstgjorde han på en jagare i Stilla havet till krigets slut. Allt han företog sig gjorde han på ett högst personligt sätt. Han lyckades utverka en kommandering till flygarutbildning, men blev så otålig över den militära rutinens långsamhet att han skaffade sig flygcertifikat vid en civil flygskola. När han började intressera sig för vatten-skidor fann han snart den gamla van-

ningsprogram. Han underkastades en lång rad medicinska prov som läkarna sällan har något bruk för. Hans blod analyserades på ett dussin olika sätt, de olika organen — hjärtat, lungorna, mjälten, magen, ögonen osv. — testades gång på gång. Han fick resa till forskningslaboratoriet i Los Alamos för att få sin kropps naturliga radioaktiva strålning fastställd.

Tillsammans med sina sex kamrater fick Shepard nere på marken underkasta sig alla de vedermödor och påfrestningar som en rymdfärd kan bjuda på — och flera därtill. Han vandrade ändlösa timmar i trampkvarn, satt med fötterna i isvatten, vistades två timmar i ett rum där temperaturen var över 50 grader och tre timmar i en ljudisolerad, absolut mörk kammare. Han undergick oräkneliga psykologiska test. På hans överkropp tatuierades märken som angav var de olika elektroderna för medicinska mätningar skulle fästas.

I Johnsville, Pennsylvania, åkte han i en "människocentrifug" som utsatte hans kropp för ohyggliga g-påkänningar. Han fick lära sig känna igen stjärnor som kunde användas för navigering. Han undergick träning i konsten att klara livhanken i en öken och övade sig i att kravla ut och in genom manhållet till en rymdkapsel som kastades omkring på ett upprört hav. Han fick erfara viktloshet genom att följa med i snabba flygplan som gjorde halvloopar uppåt så att centrifugalkraften under några sekunder upphävde tyngdkraften. I en speciell träningsapparat, som är vridbar kring tre mot varandra vinkelräta axlar, övade han sig i konsten att hålla kap-

liga metoden med två skidor alltför tam; han lärde sig att klara sig med en skida och funderar nu på att skaffa sig en båt som går så fort att han kan åka på bara fotsulorna.

"Det är typiskt för honom att alltid söka efter svårigheter", säger hans söta fru Louise, som han lärde känna när han låg vid sjökrigsskolan och gifte sig med 1945.

När Louise och hennes familj satt vid TV-apparaten den skickelsedigra majmorgonen, tvivlade hon aldrig ett ögonblick på att han skulle komma från äventyret med livet. Eller det påstod hon åtminstone själv när det hela var över och hon torkade nervositetens tårar ur ögonen. Sen tillade hon,

strålände av stolthet och glädje: "Det här är bara ett tuppfjät jämfört med vad vi kommer att få uppleva."

Louise hade levt sig in i tanken på denna prövningens stund ända sedan hennes man anmälde sig som frivillig till rymdmansutbildning. Samma dag han fick kommanderingen till Mercuryprojektet hade Alan Shepard, som är christian scientist, ett långt och allvarligt samtal med sin hustru. Louise hörde tålmodigt på en stund medan han lade ut texten om de ofrånkomliga riskerna, om sitt ansvar för familjen och sina plikter mot fosterlandet etc. etc. Sen sa hon: "Vad frågar du mig för? Du vet mycket väl att du kommer att göra det i alla fall."

Listiga lösningar

BRANDKÅREN i den tyska staden Rheinfeld hade svårigheter med rekryteringen av frivilliga. Men när det brann någonstans, samlades det alltid många nyfikna. Borgmästaren har därför beordrat polisen att vid varje brand anteckna namnen på alla manliga åskådare. Den som förekommer tre gånger på listan blir automatiskt enrollerad som "frivillig" brandman.

-Der Stern

En viss skrivmaskinsfabrik utrustar på begäran sina maskiner med en oläslighetstangent. Om man inte är säker på nästa bokstav i ett ord slår man ner specialtangenten, som åstadkommer en något suddig, garanterat oläsbar bokstav.

-C. A.

PÅ EN tämligen utforskad ö i Stilla havet har urinvånarna ett förebildligt sätt att hälsa varandra. När en man möter någon som han inte träffat på länge, tilltalar han denne med sitt eget namn. Om till exempel en hövding, Karlsson, möter en annan hövding, Svensson, säger han: "Goddag på dig, Karlsson", och Svensson svarar: "Trevligt att råkas, Svensson."

På detta lika enkla som påhittiga sätt riskerar man inte att trassla in sig i de sällsammaste operonliga satskonstruktioner medan man desperat försöker erinra sig den andres namn.

-J. B.